

فرار شاه از ایران: پایانی بر سلطنت پهلوی

۲۵ دی ۱۴۰۳ ساعت ۱۶:۲۶

فرار محمدرضا پهلوی، شاه ایران، در ۲۶ دی ۱۳۵۷ (۱۶ ژانویه ۱۹۷۹) یکی از نقاط عطف مهم در تاریخ معاصر ایران و انقلاب اسلامی بود. این رویداد، پایانی بر سلطنت پهلوی و سرآغازی برای تحولات اساسی در ساختار سیاسی و اجتماعی کشور بود.

در سال‌های منتهی به انقلاب، رژیم پهلوی با مشکلات متعددی روبرو بود. نارضایتی عمومی از فساد اداری، وابستگی به غرب، سرکوب مخالفان سیاسی و نابرابری‌های اقتصادی، اعتراضات گسترده‌ای را در پی داشت. این اعتراضات که در ابتدا با انتقاد از سیاست‌های شاه آغاز شده بود، به تدریج به یک جنبش انقلابی تبدیل شد که خواهان سرنگونی رژیم پهلوی بود. با افزایش فشارها و گسترده شدن ناآرامی‌ها، محمدرضا پهلوی تصمیم به ترک ایران گرفت. در ۲۶ دی ۱۳۵۷، او به همراه همسرش فرح پهلوی، ایران را به مقصد مصر ترک کرد. این فرار، نشان دهنده شکست رژیم پهلوی در برابر امواج خروشان انقلاب بود.

فرار شاه از ایران، پیامدهای بسیار مهمی داشت:

- تقویت روحیه انقلابیون: خروج شاه، موجی از شادی و امید را در میان انقلابیون و مردم ایجاد کرد. این رویداد، به آن‌ها اطمینان داد که رژیم پهلوی در حال سقوط است.
- افزایش فشار بر دولت بختیار: دولت شاپور بختیار، آخرین نخست وزیر رژیم پهلوی، بعد از فرار شاه، با فشارهای بیشتری مواجه شد و نتوانست جلوی فروپاشی رژیم را بگیرد.
- بازگشت امام خمینی: فرار شاه، زمینه را برای بازگشت امام خمینی از تبعید به ایران فراهم کرد. بازگشت وی، نقطه عطفی در انقلاب اسلامی بود و منجر به تأسیس جمهوری اسلامی شد.
- پایان سلطنت پهلوی: فرار شاه، عملاً پایان سلطنت پهلوی در ایران بود. با خروج شاه، حکومت او سقوط کرد و نظام سیاسی جدیدی در ایران شکل گرفت.

دورنماهای سیاسی قبل از فرار شاه

در سال‌های ۱۹۷۰، رژیم شاه به عنوان یک متحد نزدیک ایالات متحده در خاورمیانه شناخته می‌شد. حمایت‌های نظامی و

اقتصادی آمریکا از ایران به ویژه پس از جنگ سرد، باعث افزایش توان نظامی و اقتصادی شاه شد. اما در دهه ۱۹۷۰، با افزایش نارضایتی‌های اجتماعی و سیاسی در ایران و رسیدن به اوج بحران، حمایت‌های آمریکا از شاه کاهش یافت.

نقش آمریکا در فرار شاه

در روزهای پایانی رژیم، به‌ویژه در آستانه فرار شاه، اقداماتی مبنی بر عدم حمایت قاطع آمریکا از او صورت گرفت. برخی مقامات آمریکایی به شاه توصیه کردند که از کشور خارج شود. بر اساس مستندات، این توصیه‌ها به دلیل ارزیابی نادرست از وضعیت سیاسی در ایران و ناتوانی در حفظ حکومتش بود. همچنین، تحلیلگران معتقدند که شاه به دلیل اطلاعات متناقض از مشاوران و افراد نزدیک به خود، تصمیم به خروج گرفت.

پس از فرار شاه، دولت ایالات متحده با چالش‌های جدیدی در زمینه سیاست خارجی مواجه شد. اگرچه واشنگتن همچنان به دولت بختیار، آخرین نخست وزیر شاه، حمایت کرد، اما این دولت نیز نتوانست از سقوط رژیم جلوگیری کند و در نهایت به سرعت از بین رفت. خروج ناگهانی شاه و ضعف حکومت موقتی بختیار به وقوع انقلاب اسلامی و بازگشت آیت‌الله خمینی منجر شد. فرار شاه و وقوع انقلاب اسلامی باعث ایجاد بدبینی بین دو کشور شد.

•

منابع

- آبراهامیان، یرواند. ایران بین دو انقلاب. ترجمه احمد گل محمدی و محمدابراهیم فتاحی. تهران: نشر نی، ۱۳۷۷.
- نجاتی، غلامرضا. تاریخ سیاسی بیست و پنج ساله ایران. تهران: رسا، ۱۳۷۱.
- موسوی، سید جواد. انقلاب اسلامی ایران از منظر اسناد. تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۲.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/49967/فرار-شاه-ایران-پایان-سلطنت-پهلوی>